

- Schut, G., *Wat is er aan de hand? Een vergelijkend onderzoek naar de verwerving van idiomen bij NT1- en NT2-leerders in het basisonderwijs*. Doctoraalscriptie Instituut voor Algemene Taalwetenschap, Amsterdam, 1995.
- Sijstra, J. M., *Taal voor iedereen. Raamplan voor een geïntegreerde NT1/NT2-methode voor de basisschool*. 's Hertogenbosch, KPC, 1994.
- Timman, Y., *De sleutels van de taal. Idiomatiche en andere vaste uitingen in tweede-taalverwerving*. Publikaties van het Instituut voor Algemene Taalwetenschap nr.54, Amsterdam, 1989.
- Timman, Y., 'Een sprong over morgen. Figuurlijk taalgebruik in de taalontwikkeling van kinderen' in: *Over taal, een bundel populair wetenschappelijke opstellen*, samengesteld door Jansen & Don. HAG, 1999.
- Verhallen, M., *Lexicale vaardigheid van Turkse en Nederlandse kinderen*. Amsterdam, IFOTT, 1993.
- Vroon, P. & D. Draaisma, *De mens als metafoor. Over vergelijkingen van mens en machine in filosofie en psychologie*. Baarn, Ambo, 1985.
- Winner, E., *The point of words. Children's Understanding of Metaphor and Irony*. Cambridge, etc, Harvard University Press, 1988.

Angeliek van der Zanden:

Taalgericht vakonderwijs in de eerste opvang¹

Binnen de eerste opvang en het leerwegondersteunend onderwijs (lwo) gebruiken vakdocenten in de meeste gevallen de methoden voor het reguliere onderwijs. Het gebruik van deze methoden vraagt om een eigen werkwijze. De nieuwkomers hebben vaak niet het taalniveau en de voorkennis die in deze methoden verondersteld worden. Voor de leerlingen in het lwo geldt hetzelfde. Angeliek van der Zanden licht de werkwijze toe die in de publicatie Taal in vakonderwijs aan nieuwkomers (Van der Zanden 1999) wordt beschreven. Deze werkwijze kan door alle docenten binnen de eerste opvang gebruikt worden om hun vakmethoden toegankelijker te maken voor hun leerlingen.

Stelt u zich voor: u bent geschiedenisdocent aan een brede scholengemeenschap met een afdeling voor eerste opvangleerlingen. Vanaf januari gaat u geschiedenis verzorgen aan deze nieuwkomers op vmbo-niveau, die sinds een half jaar tot een jaar op school zitten. Zij beheersen het Nederlands op een elementair niveau. Dit houdt globaal in dat leerlingen alledaagse, concrete woorden (het boek, gaan, de lamp) kunnen begrijpen, evenals eenvoudige instructiewoorden (kijk, luister, streep door), taalfuncties (hoe heet jij?) en elementaire grammatica (mededeling, vraag). Daarnaast kunnen ze betekenis toekennen aan eenvoudige lees- en luisterteksten over onderwerpen waarmee ze in het leven van alledag te maken hebben (in de klas en op school, thuis, bij de dokter). Bij moeilijkere teksten hoeven leerlingen slechts gedeelten te begrijpen en/of krijgen ze eenvoudige gesloten vragen voorgelegd. Tot slot kunnen leerlingen eenvoudige spreek- en schrijfpoddrachten vervullen, zoals jezelf voorstellen en iets beschrijven.

2

'Er zijn twee soorten mensen'

'Alle mensen zijn vrij of slaaf; dat is het belangrijkste verschil dat er tussen mensen bestaat.' Zo staat het in een Romeins wetboek. De schrijver vond het verschil tussen slaven en vrije mensen erg belangrijk. In deze paragraaf gaan we bekijken of hij daar gelijk in had.

■ De vrije mensen

De meeste vrije Romeinen waren arm. In de stad Rome had een groot deel van de inwoners geen bezit en geen werk. Zij werden proletariërs genoemd. Velen van hen waren ooit boer geweest. Maar tegen de grote landgoederen van de grootgrondbezitters konden ze niet op met hun kleine bedrijfjes. Daarom waren ze maar naar de stad gegaan, in de hoop dat daar nog werk te vinden was. Maar dat viel vaak tegen.

Om zich in leven te houden, werden de arme Romeinen 'beschermeling' van een rijke. Dat betekende dat de rijke dan voor zijn voedsel zorgde. In ruil daarvoor vervulde de beschermeling allerlei plichten: hij moest zijn beschermheer helpen machtiger te worden, door voor hem te vechten in straatgevechten en op hem te stemmen als hij een eervol ambt wilde hebben. Hij moest hem ook onderdanig aanspreken met 'heer'. Als een rijke veel beschermelingen had, stond hij daardoor hoog in aanzien. 1 2 3

Met de kleine middenstand ging het iets beter dan met de proletariërs. Bij deze groep hoorden veel ambachtslieden en winkeliers. Ze hadden dus wel werk, maar toch verdienden ze vaak niet genoeg om van te leven. Daarom werden zij ook beschermelingen van rijken. 4

Een klein deel van de vrijen was rijk. Hun bezit bestond bijna altijd uit landgoederen. Ze waren dus grootgrondbezitters. Van de opbrengst van hun land konden ze ge-



14 Woning in een flatgebouw. Getekend omstreeks 1970.

makkelijk leven. Toch had een rijke geen gemakkelijk lui leventje. Hij moest voor zijn beschermelingen zorgen. Hij moest erop toezien dat de landgoederen goed werden beheerd. Rijke mannen hadden vaak een eervol ambt in het bestuur van de stad of van het rijk. Daar kregen ze geen salaris voor. Ze deden het niet om het geld, maar om de eer. Kosten moesten ze uit eigen zak betalen: bijvoorbeeld voor het repareren van een tempel, of voor het organiseren van gladiatorenspelen in het amfitheater. Want de proletariërs moesten niet alleen voedsel hebben. Zij moesten ook wat te doen hebben. Daarom werden er in het amfitheater vaak allerlei 'spelen' (met wilde dieren en gladiatoren) gehouden. Met 'brood en spelen' hield je het volk wel rustig, dachten de rijke Romeinen. 5

Afbeelding 1: Vaktekst *Sporen Kort*, geschiedenis voor de tweejarige onderbouw, blz. 48.

Het enige materiaal dat u als geschiedenisdocent heeft, is de reguliere vakmethode met daarin teksten zoals in afbeelding 1. In dit artikel zal ik beschrijven op welke wijze u als geschiedenisdocent samen met een docent NT2 een vakmethode met dergelijke teksten kunt gebruiken binnen de eerste opvang.

Problemen bij vakonderwijs

Nieuwkomers tussen twaalf en zestien jaar worden in de eerste opvang voorbereid op doorstroming naar het voortgezet onderwijs. Afhankelijk van hun leeftijd en leerpotentieel stromen ze door naar een vmbo- of avo-afdeling, naar leerjaar 1, 2, 3 of 4. Ter voorbereiding op die doorstroming krijgen

leerlingen in de eerste opvang ook vakonderwijs aangeboden. Het gaat om onderwijs in talige zaakvakken zoals aardrijkskunde, biologie, geschiedenis, techniek en verzorging, en in een exact vak als wiskunde. Deze vakken worden meestal gegeven vanaf het moment dat leerlingen een zekere basistaalvaardigheid Nederlands beheersen. In termen van het STER-leerplan is dat het geval aan het begin van de tussenfase (Gerritsma e.a. 1992). Vertaald naar een methode als *Zebra*, *Nederlands als tweede taal voor anderstaligen in het voortgezet onderwijs* hebben leerlingen ongeveer de eerste twintig thema's doorlopen.

Zoals blijkt uit de tekst uit *Sporen Kort* krijgen leerlingen bij de zaakvakken vaak materiaal

van een heel ander *niveau* voorgeschoteld. Het gaat hier om een tekst over een historisch onderwerp dat ver van de beleavingswereld van leerlingen afstaat. De informatiedichtheid is hoog en de tekst bevat veel lastige woorden. Het is illustratief om deze tekst af te zetten tegen een aantal aspecten waarvan bekend is dat ze vakteksten lastig maken (Hajer & Meestringa 1995).

Wat betreft de tekst:

- Een grote hoeveelheid stof met een hoog abstractiegehalte: Deze paragraaf behandelt het onderwerp 'vrije Romeinen'. Hij bevat informatie over: arme vrije Romeinen, rijke vrije Romeinen, de relatie tussen arme en rijke Romeinen, de plichten van arme mensen, de positie van de kleine middenstand en de plichten van rijke mensen.
- Een ondoorzichtige structuur: De informatie is ingedeeld in alinea's. De belangrijkste begrippen zijn vet. De vette woorden ondersteunen de structuur niet.
- Het veelvuldig voorkomen van relaties tussen zinnen en tekstdelen: De paragraaf bevat veel relaties tussen zinnen en alinea's, met allerlei signaalwoorden en verwijzingen: bijvoorbeeld: '*Dat* (= de arme Romein die beschermeling is van de rijke) betekende dat de rijke dan voor *zijn* (= de arme) voedsel zorgde. In ruil *daarvoor* (= dat de rijke voor het voedsel van de arme zorgde) ...'. Dit maakt de tekst moeilijk.

Wat betreft de woordenschat:

- Een grote hoeveelheid onbekende woorden: In de eerste alinea staat al een heel aantal waarschijnlijk onbekende woorden: inwoners, bezit, proletariërs, boer, landgoederen, op kunnen tegen, bedrijfjes, in de hoop, tegenvallen.
- Verschillende soorten onbekende woorden: Bijvoorbeeld specifieke alledaagse woorden (inwoners, bezit), schooltaalwoorden (op kunnen tegen, in de hoop, tegenvallen) en vakwoorden (proletariërs, boer, landgoederen, bedrijfjes).
- Ook vragen en opdrachten bij de tekst kunnen door verschillende oorzaken problemen opleveren, bijvoorbeeld doordat ze onduidelijk geformuleerd zijn, hoge eisen stellen aan het begrip van en/of inzicht in de tekst of een groot beroep doen op de formuleervaardigheid van leerlingen.

Het betreft zaken die ook lastig zijn voor veel instromers in het vmbo die afkomstig zijn uit het basisonderwijs. De knelpunten zijn voor nieuwkomers groter, in verband met hun taalvaardigheidsniveau en hun niet-Nederlandse culturele en schoolse bagage.

Behalve het gegeven dat het niveau van de stof in vakmethoden niet aansluit bij het niveau van nieuwkomers, levert ook de *hoeveelheid lesstof* in vakmethoden problemen op. De reguliere vakmethoden bieden teveel lesstof voor de eerste opvang. In de eerste opvang is er slechts beperkt tijd beschikbaar voor vakonderwijs. Uitgaande van een opvangprogramma van anderhalf tot twee jaar voor vmbo-leerlingen, staat het eerste jaar in het teken van Nederlands als tweede taal. Gedurende die periode worden er, met uitzondering van het vak rekenen/wiskunde, meestal nog geen vakvakken gegeven. In het tweede opvangjaar is er een half tot maximaal een heel jaar beschikbaar voor vakonderwijs. Vakken worden dan meestal een à twee uur per week gegeven.

Al met al leiden de beschikbare tijd en het taalniveau van de leerlingen ertoe dat het niet *haalbaar* is om de hele vakmethode door te werken tijdens de opvang. Uitgaande van het doel van de opvang, namelijk het leggen van een basis voor doorstroming naar het reguliere onderwijs, is het overigens ook niet *noodzakelijk* om alle stof te behandelen. Opvangleerlingen moeten in ieder geval kennismaken met de belangrijkste aandachtsgebieden binnen een vak, met de werkwijze binnen een boek (soort teksten, soort opdrachten) en met een selectie van belangrijke vakwoorden.

Huidige praktijkoplossingen

Het verschil tussen wat leerlingen in de eerste opvang aankunnen bij het vakonderwijs en wat ze krijgen voorgelegd via de vakmethoden, stelt docenten en leerlingen voor problemen. In de praktijk gaan vakdocenten op zoek naar oplossingen voor deze problemen. Sommige vakdocenten maken bijvoorbeeld zelf thematisch materiaal of gebruiken thema's uit NT2-methoden, bijvoorbeeld een thema als 'tijd' bij geschiedenis of 'de kaart van Nederland' bij aardrijkskunde. Anderen

Hier ziet u de originele lesstof uit Biologie voor jou, en daaronder een vereenvoudigde versie die door een docent van een Rotterdamse school is ontwikkeld voor de eerste opvang.

Hoe werk je in de biologie?

In de biologie proberen we zoveel mogelijk zelf de organismen waar te nemen. Bij planten is dat meestal niet zo moeilijk, omdat we planten kunnen *verzamelen*. Denk er hierbij wel aan dat je de natuur geen schade mag toebrengen!

Sommige dieren kun je gemakkelijk zelf waarnemen, bijv. huisdieren, vissen in een aquarium of regenwormen. Van andere dieren kunnen we alleen *afbeeldingen* bestuderen.

Soms zijn planten of dieren zo klein dat je ze met het blote oog niet goed kunt zien. Je kunt dan een *loep* (vergrootglas) gebruiken. Je kunt het beste een loep gebruiken die ongeveer 10x vergroot. Je moet de loep dicht bij je oog houden. Het voorwerp waar je naar kijkt moet je naar de loep brengen, tot je een scherp beeld ziet (zie afbeelding 8).

Wil je nog kleinere organismen bestuderen, dan kun je een *microscop* gebruiken (zie afbeelding 15). Een schoolmicroscop vergroot meestal tot 600x.

Afb. 7 Loepen



OPDRACHT 6 Beantwoord de volgende vragen.

1. Bekijk je een vlieg met een loep of met een microscoop?
2. Bekijk je een bacterie met een loep of met een microscoop?



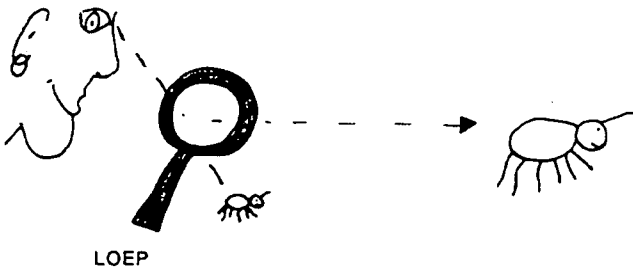
Afb. 8 Kijken met een loep

HOE WERK JE IN DE BIOLOGIE?

In de biologieles gaan we zoveel mogelijk organismen bekijken.

Sommige organismen kun je makkelijk bekijken zoals planten, huisdieren en vissen. Van andere organismen kunnen we alleen plaatjes bekijken zoals een leeuw en een olifant.

Soms zijn planten of dieren zo klein dat je ze niet goed kunt zien. Je kunt dan een **loep** (vergrootglas) gebruiken.



LOEP

Wil je hele kleine organismen zien, dan kun je een **microscop** gebruiken.

Opdracht 5

Goed of fout?

- | | |
|--|-------------|
| a. Een paardebloem kun je goed zien met een loep | goed / fout |
| b. Cellen kun je zien met een loep | goed / fout |

Afbeelding 2: Aangepast lesmateriaal, uit: *Taal in vakonderwijs aan nieuwkomers*, blz. 25-26-27.

selecteren hoofdstukken uit wereldoriëntatiemethoden voor het basisonderwijs, bijvoorbeeld voor aardrijkskunde. Ook in deze methoden is het taalniveau echter te hoog voor opvangleerlingen en daarnaast sluiten de aanspreektoon en opdrachten vaak niet goed aan op de leeftijdsgroep. Meestal gebruiken vakdocenten de reguliere vakmethoden op een aangepaste wijze, bijvoorbeeld door:

- hoofdstukken, teksten en opdrachten over te slaan;
- de belangrijkste vakinhouden zelf op papier te zetten in eenvoudig Nederlands;
- ondersteunend of soms vervangend lesmateriaal te ontwikkelen. Het kan gaan om ondersteunende woordenlijsten of om een selectie van vakinhouden die op een eenvoudiger niveau is herschreven, met veel illustraties en eenvoudiger opdrachten (zie afbeelding 2 en 3).

Vakdocenten proberen dus op allerlei manieren hun vakinhoud toegankelijker te presenteren aan de leerlingen. Aan de wijze waarop dat gebeurt, kleeft een aantal nadelen. Docenten gaan vaak individueel aan de slag, deels in schooltijd en voor een groot deel in hun eigen tijd. De aanpak wordt intuïtief bepaald, een beschrijving en verantwoording daarvan ontbreken. De aanpak is overwegend docent- of schoolgebonden: een andere docent of andere school pakt het op een andere manier aan. En het resultaat is niet algemeen toegankelijk.

Uit activiteiten op Rotterdamse eerste-opvangscholen met het Instrument taalbeleid neveninstromers (Ogg & Corver 1998) kwam naar voren dat veel vakdocenten niet tevreden waren met de huidige aanpak. Met name vmbo-docenten gaven aan behoefte te hebben aan materiaal dat een selectie van vakinhouden op een aangepaste wijze overdraagt, afgestemd op het taalvaardigheidsniveau van leerlingen. Daarnaast gaven de vakdocenten aan behoefte te hebben aan een meer systematische werkwijze bij het geven van vakonderwijs aan opvangleerlingen, een werkwijze die bruikbaar is bij alle zaakvakken en is afgestemd op het vak NT2.

Deze geluiden vormden de aanleiding om na te denken over een structurele aanpak voor het vakonderwijs aan nieuwkomers, die voor alle zaakvakken en exacte vakken gebruikt kan worden.

Een taalgerichte aanpak

Voor het uitwerken van een aanpak is er gebruik gemaakt van de inzichten van taalgericht vakonderwijs (Hajer 1996). Bij taalgericht vakonderwijs staan drie principes centraal:

- 1 Het verwerven van vakinhouden staat voorop.
- 2 Er is expliciete aandacht voor het werken aan taalvaardigheid.
- 3 Er is aandacht voor het trainen van strategieën om leerlingen tot zelfstandige leerders te maken.

Taalgericht vakonderwijs kan op verschillende manieren worden uitgewerkt. De verschillende vormen variëren in de mate waarin er aandacht is voor taalontwikkeling dan wel voor het overdragen van vakinhouden. Voor de eerste opvang wordt gekozen voor de vorm waarbij vakinhouden en taal evenveel aandacht krijgen, het zogenaamde beschermd of taalgericht vakonderwijs. Deze verschijningsvorm sluit het beste aan op de situatie waarin leerlingen én nog volop de taal aan het leren zijn én vakinhouden aangeboden moeten krijgen als voorbereiding op het vervolgonderwijs.

Tot op heden zijn nog geen vakmethoden ontwikkeld die gestoeld zijn op de principes van taalgericht vakonderwijs, noch voor de eerste opvang, noch voor het reguliere onderwijs. In vergelijking met de huidige vakmethoden zullen taalgerichte vakmethoden meer aandacht besteden aan taal en strategieën en een nauwkeuriger selectie van vakinhouden overdragen.

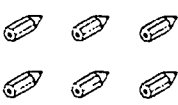
In 1999 is de publicatie *Taal in vakonderwijs aan nieuwkomers* (Van der Zanden 1999) verschenen. De publicatie is bestemd voor vakdocenten in de eerste opvang en beschrijft een aanpak waarmee reguliere vakmethoden toegankelijker kunnen worden gemaakt voor gebruik binnen de eerste opvang. Er worden geen kant en klare oplossingen gegeven, maar een werkwijze die door docenten toegepast kan worden op de gebruikte vakmethoden. In *Taal in vakonderwijs aan nieuwkomers* is ervoor gekozen om de inzichten van taalgericht vakonderwijs zo goed als mogelijk te verwerken in een aanpak die docenten kunnen toepassen op al hun reguliere vakmethoden. Ter illustratie worden er in het boek ook

voorbeeld 11

Dit is een voorbeeld van een woordenlijst wiskunde die op een school ontwikkeld is als naslagwerkje voor opvangleerlingen bij de methode Moderne Wiskunde 1 vbo/mavo.

A

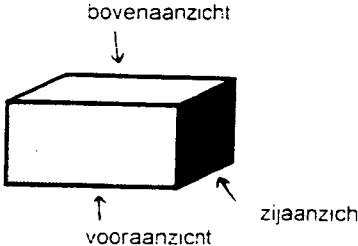
AANTAL Vraag: Hoe groot is het aantal potloden dat hier ligt?






Aantal = hoeveel
 Antwoord: Er liggen 6 potloden
 Het aantal pennen dat hier ligt is 6

AANZICHT = van welke kant kijk je?

Dit is een balk
 Je kunt de balk van alle kanten bekijken.
 Hieronder zie je het **bovenaanzicht**,
vooraanzicht en
zijaanzicht van de balk



bovenaanzicht	vooraanzicht	zijaanzicht
		
Je kijkt van boven naar iets	Je kijkt van voor naar iets	Je kijkt van opzij naar iets

Afbeelding 3: Aangepast lesmateriaal, uit: *Taal in vakonderwijs aan nieuwkomers*, blz. 25-26-27.

voorbeelden gegeven van die toepassingen op twee vakmethoden voor leerjaar 1: *Sporen kort. Geschiedenis voor de tweejarige onderbouw voor geschiedenis* en *Moderne wiskunde vbo/mavo*.

Werkwijze in twee rondes

Taalgericht vakonderwijs voor nieuwkomers kan niet worden bewerkstelligd door een individuele vakdocent. Er is minimaal één

vakdocent en een docent NT2 nodig. Zij hebben beiden een eigen rol in de aanpak. Beter is het nog om met een docentenwerkgroep te werken, waarin verschillende vakken vertegenwoordigd zijn via een vakdocent en de aanpak voor meerdere vakken tegelijk wordt uitgewerkt. Op die wijze heeft de aanpak meer impact en een breder draagvlak. De docentenwerkgroep, bestaande uit een of meer vakdocenten en minimaal een docent NT2, gaat in twee rondes aan de slag.

RONDE 2: AANPAK BIJ DE GESELECTEERDE LESSTOF

1 DE VAKTEKSTEN

Het bekijken van de teksten

- 1 Bekijk waar moeilijkheden zitten in de tekst.
- 2 Bekijk het culturele perspectief van de tekst.
- 3 Bepaal wat de leerlingen moeten begrijpen uit de tekst en hoe ze de tekst moeten lezen.
- 4 Bepaal of de opdrachten bij de tekst passen bij het gestelde leesdoel.

Het toegankelijker maken van de teksten

- 5 Activeer de voorkennis van leerlingen.
- 6 Bespreek het type tekst en de context van de tekst.
- 7 Bekijk samen de opdracht en bekijk samen hoe de tekst moet worden gelezen. Stel zo nodig gerichte vragen aan leerlingen om ze daarbij te ondersteunen.

Het lezen van de teksten

- 8 De leerlingen passen de leesmanier toe op de tekst; de docent ondersteunt zonodig.
- 9 De leerlingen controleren of de voorspellingen over de inhoud van de tekst kloppen.

Afbeelding 4: Tips voor de aanpak van vakteksten in ronde 2.

Ronde 1: selectie van leerstof

In de eerste ronde staat de selectie en planning van lesstof centraal. Hierbij speelt allereerst de *vakdocent* een belangrijke rol. Hij gaat na hoeveel tijd er in de eerste opvang beschikbaar is voor het vak en voor hoeveel uren de vakmethode feitelijk stof biedt. Vervolgens maakt hij een globale selectie uit de methode. Hij doet dat door na te gaan welke kerndoelen zeker aan bod moeten komen, welke onderwerpen voor nieuwkomers aansprekend zijn en welke onderdelen van de methode essentieel zijn (bijvoorbeeld de basisstof). Tot slot maakt hij voor de nu geselecteerde lesstof een globale jaarplanning.

Vervolgens krijgt de *docent NT2* een belangrijke taak. Deze bekijkt samen met de vakdocent het niveau van de geselecteerde stof. Ze beoordelen de moeilijkheidsgraad van de stof, in relatie tot het belang van de stof. De moeilijkheidsgraad wordt bekeken aan de hand van de aspecten die vakmethoden moeilijk maken, zoals de hoeveelheid onbekende woorden of het abstractieniveau van de tekst. Bij deze weging kan alsnog worden besloten bepaalde lesstof achterwege te laten als het belang van de stof niet opweegt tegen de moeilijkheidsgraad ervan. Of, als het belang wel opweegt, hoe de stof toch zodanig toegankelijk gemaakt kan worden dat leerlin-

gen het doel wel bereiken. Zo ontstaat een nauwkeuriger selectie van lesstof.

Het is niet mogelijk om alle geselecteerde stof in korte tijd op die manier te beoordelen. Docenten kunnen het voorbeeldmatig doen bij een gedeelte van de geselecteerde stof. Door het toepassen van de aanpak op deze wijze te ervaren en er samen over te praten, zullen de vakdocenten de werkwijze meer in de vingers krijgen. Zij kunnen hem op termijn zelfstandig gaan toepassen op hun vakmethoden.

Ronde 2: oplossingen knelpunten

Na deze eerste ronde is er een selectie van stof die de vakdocent wil aanbieden aan opvangleerlingen. Deze stof is echter nog niet 'taalgericht'. Om dat te bereiken zal de vakdocent de stof opnieuw onder de loep moeten nemen. Dat doet hij samen met de taaldocent, in ronde twee. Zij kunnen daarbij gebruikmaken van tips voor het toegankelijker maken van teksten, woorden en vragen en opdrachten die in *Taal in vakonderwijs aan nieuwkomers* zijn opgenomen (zie afbeelding 4). Voorbeelden van deze tips zijn: 'Bepaal wat de kern van de tekst is en geef leerlingen aanwijzingen welke gedeelten van de tekst ze goed moeten lezen' of 'Selecteer maximaal zes kernbegrippen uit de tekst en zorg ervoor

dat de opdrachten aansluiten bij het doel van de les voor de opvangleerlingen.'

Evenals in de vorige ronde is het de bedoeling dat de docenten uit de werkgroep deze werkwijze een aantal malen gezamenlijk doorlopen bij delen van de geselecteerde lesstof. De docent NT2 kan daarbij een ondersteunende rol vervullen. Vervolgens zouden vakdocenten de aanpak voldoende in de vingers moeten hebben om hem op de eigen lesstof toe te kunnen passen.

De docenten leggen de aanpassingen vast op een standaardformulier voor lesvoorbereidingen, waarop ze ook kunnen aangeven wat wel en niet werkte bij het geven van de bijgestelde les. De lesvoorbereidingen zijn tevens bestemd voor andere vakdocenten, zodat het verrichte werk optimaal benut wordt.

Om de afstemming tussen de verschillende vakken vorm te geven staan in *Taal in vakonderwijs aan nieuwkomers* voorbeelden van onderwerpen waarover gezamenlijke afspraken kunnen worden gemaakt, zoals over het woordenboekgebruik in de klas of de eisen die bij open vragen worden gesteld aan formuleervaardigheid van leerlingen.

Uitwisseling

Het doel van de beschreven aanpak is dat reguliere vakmethoden beter toegankelijk worden voor nieuwkomers, door gebruik te maken van inzichten rondom schooltaal en taalgericht vakonderwijs. De vakdocenten en docenten nt2 binnen de eerste opvang spelen hierbij een centrale en actieve rol.

De voorgestelde aanpak is voor docenten arbeidsintensief. Dat pleit ervoor om de bevindingen met deze werkwijze zoveel mogelijk uit te wisselen, binnen school, tussen scholen en/of tussen regio's. Stedelijke, regionale of landelijke netwerken kunnen in dit verband een belangrijke functie vervullen. Ook de inzet van ondersteuningsinstellingen kan heel effectief zijn.

Afgelopen schooljaar zijn de eerste ervaringen opgedaan met de aanpak die hier beschreven is. In het kader van het pilotproject 'Taalgericht vakonderwijs in leerwegondersteunend onderwijs' is de aanpak ingezet op een aantal scholen voor leerwegondersteu-

nend onderwijs. De ervaringen waren overwegend positief. In het artikel van Ankie Bakker 'Naar een taalgerichte vakles. Experimenten in het lwo' in dit nummer van *Moer* kunt u daarover meer lezen.

Noten en literatuur

- 1 De grote lijnen van dit artikel zijn ook aan de orde geweest tijdens workshops op de conferenties 'Nieuwkomers in het licht' van 2 juni 1999 en 'Nieuwkomers op de drempel' van 15 december 1999.
 - 2 Het pilotproject *Taalgericht vakonderwijs in leerwegondersteunend onderwijs* is in 1999 in opdracht van het Procesmanagement vo uitgevoerd door Het Projectbureau. De bevindingen van het project zijn vastgelegd in A. Bakker, m.m.v. A. van der zanden & M. Zweekhorst, *Naar een taalgerichte vakles. Draaiboek voor invoering van taalgericht vakonderwijs in leerwegondersteunend onderwijs*. Rotterdam, Het Projectbureau, 2000.
- Gerritsma, H. e.a., *Een leerplan Nederlands als tweede taal voor de eerste opvang voortgezet onderwijs*. Groningen, Wolters-Noordhoff, 1992.
- Hajer, M., *Leren in een tweede taal. Interactie in vakonderwijs aan een meertalige mavo-klas*. Groningen, Wolters-Noordhoff, 1996
- Hajer, M. & T. Meestringa, *Schooltaal als struikelblok. Didactische wenken voor alle docenten*. Bussum, Uitgeverij Coutinho, 1995.
- Ogg, F. & N. Corver (red.), *Instrument taalbeleid neveninstromers voortgezet onderwijs*. Den Bosch, KPC, 1998.
- Zanden, A. van der, m.m.v. A. de Blauw, *Taal in vakonderwijs aan nieuwkomers. Handreiking voor vakdocenten in de eerste opvang vo*. Rotterdam, Partners Training en Innovatie, 1999. (tel.: 0165-526061).